

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองภาคพลเมือง

PARTICIPATION IN CIVIL POLITICAL ACTIVITIES

พระมหาสมศักดิ์ สติสัมปโน (สินนา)¹

พระครูอนุกุลปริยัติการ (สุรเวช เกชิต)²

พระมหาชลภัทร ชลภทโท (จันทะวิลัย)³

ประภาส แก้วเกตุพงษ์⁴

Phramaha Somsak Satisampanno (Sinna),
Phrakhru Anukulpariyatbkarn (Surawech kechit),
Phramaha Cholaphat Jalaphuddo (Janthawilai)
Prapas Kaewketphong

¹วิทยาลัยสงฆ์เลย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดเลย ประเทศไทย

Buddhist College Loei Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Loei, Thailand

²วิทยาลัยสงฆ์มหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดมหาสารคาม ประเทศไทย

Buddhist College Mahasarakham, Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Mahasarakham, Thailand

³วิทยาลัยสงฆ์นครพนม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดนครพนม ประเทศไทย

Buddhist College Nakornpanom, Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Nakornpanom, Thailand

⁴มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น ประเทศไทย

Khon Kaen University, Khon Kaen, Thailand

Corresponding Email: somsak_maha2011@hotmail.com

ได้รับบทความ : 16-08-2024

แก้ไขบทความ : 14-09-2024

ตอบรับบทความ : 15-09-2024

Received : 16-08-2024

Revised : 14-09-2024

Accepted : 15-09-2024

บทคัดย่อ: การเมืองภาคพลเมืองเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเมืองและกระบวนการตัดสินใจที่ส่งผลต่อสังคม แนวคิดนี้เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการสร้างและพัฒนาสังคมประชาธิปไตย เพราะการเมืองภาคพลเมืองเปิดโอกาสให้พลเมืองเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายตรวจสอบอำนาจ และปกป้องสิทธิของตนเอง องค์ความรู้หลักที่เชื่อมโยงระหว่างการเมืองภาคพลเมืองและการพัฒนาสังคมประชาธิปไตยสามารถแบ่งออกเป็นหัวข้อสำคัญดังนี้ 1. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 2. สร้างความรับผิดชอบและความโปร่งใสของรัฐบาล 3. การส่งเสริมการสร้างความรู้ทางทางการเมือง 4. การสร้างทุนทางสังคม 5. การผลักดันการปฏิรูปและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การเมืองภาคพลเมือง

Abstract: Civic politics is a concept related to public participation in politics and decision-making processes that impact society. This concept is a fundamental basis for the creation and development of a democratic society, as civic politics allows citizens to engage in policy-making, hold power accountable, and protect their rights. The core knowledge connecting civic politics and the development of a democratic society can be categorized into the following key topics: 1. Promoting public participation, 2. Establishing government accountability and transparency, 3. Raising political awareness, 4. Building social capital, and 5. Driving social reform and change.

Keywords: Participation, Civic politics

บทนำ

นับแต่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนการปกครองมาสู่ระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ซึ่งเกิดขึ้นจากตัวแปรหลายตัวภายใต้บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมทั้งภายในและต่างประเทศ ผลสำคัญ คือ การเกิดความขัดแย้งระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์และสถาบันข้าราชการ ในแง่หนึ่ง การปฏิวัติ พ.ศ. 2475 มีลักษณะเป็นรัฐประหารแย่งอำนาจทางการเมืองการปกครองจากเจ้าหน้าที่โดยข้าราชการทหาร พลเรือนซึ่งเจริญเติบโตจากการปฏิรูประบียบบริหารราชการแผ่นดิน และการจัดตั้งสถาบันราชการเพื่อการดังกล่าว (Likhit Theerawakin, 2003)) จากนั้นมาประเทศไทยได้ยึดหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขซึ่งเป็นแนวทางสำคัญตลอดมา แม้ว่ามีปัญหาอุปสรรคในการปกครองตามรัฐธรรมนูญอยู่บ้าง และก่อให้เกิดการรัฐประหาร มีการยกเลิก ยุบยุควุฒิสภายังคงยอมรับอุดมการณ์การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาเป็นหลักการเสมอมา ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยคือการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลที่สำคัญประการหนึ่งคือ การสร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้กับระบบการเมือง หมายถึง ระบบการเมืองได้รับการยอมรับจากประชาชนว่าเป็นระบบที่ถูกต้องเหมาะสมในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ และประชาชนยอมอยู่ภายใต้บังคับบัญชาด้วยความสมัครใจ นอกจากนั้น ถึงแม้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นสิ่งที่ดีต่อระบบการเมืองในระบอบประชาธิปไตย แต่การมีส่วนร่วมทางการเมืองส่งผลอีกประการหนึ่ง ซึ่งเป็นผลในด้านลบคือ หากการมีส่วนร่วมทางการเมืองเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในหมู่ประชาชน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในรูปแบบไม่ปกติ แต่ระบบการเมืองนั้นยังไม่สามารถสร้างสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพหรือพัฒนาขีดความสามารถอย่างเพียงพอ ทำให้ไม่สามารถรับมือกับการขยายตัวของการมีส่วนร่วมได้อาจส่งผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลหรือระบบการเมืองได้ (Huntington, 1968) T.H. Mashall นำเสนอแนวคิดที่สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเรื่อง “ความ

เป็นพลเมือง” (Citizenship) ในปี ค.ศ. 1950 ซึ่งได้รับการยอมรับทั้งในแวดวงวิชาการและการปฏิบัติอย่างกว้างขวาง ประเทศอังกฤษนำมาเป็นแนวทางการกำหนดนโยบายสวัสดิการสังคมหลังสงครามโลก รวมทั้งเป็นแนวทางการกำหนดนโยบายสวัสดิการสังคมของประเทศในยุโรปอีกหลาย ๆ ประเทศ ผลงานของ Marshall นับเป็นการสร้างความหมายใหม่ให้แก่แนวคิดพหุนิยม เสรีนิยม และเสรีนิยมประชาธิปไตย

ความหมายของการเมืองภาคพลเมือง

คำนิยามของภาคพลเมือง หมายถึงสมาชิกของชุมชนการเมืองที่สามารถเข้าร่วมชีวิตในชุมชนทางการเมืองนั้น ๆ แต่ความเป็นพลเมืองในรัฐสมัยใหม่ไม่ได้จำกัดอยู่แค่นั้น หากรวมไปถึงการมีสิทธิและหน้าที่ ซึ่งพลเมืองของรัฐจะต้องมีการผูกพัน หรือมีหน้าที่รวมอยู่ด้วย (Pandit Chanrochanakit, 2561)

เดวิด เฮลด์ กล่าวว่า ความเป็นพลเมือง คือ สถานะที่ส่งมอบหรือได้รับเกียรติให้มีสิทธิมีหน้าที่และสิทธิเสมอภาคของแต่ละบุคคล มีเสรีภาพและขีดจำกัด มีอำนาจและความรับผิดชอบภายในชุมชนทางการเมือง (David Held, 1995)

รุสโซ กล่าวว่า บุคคลสาธารณะ (public person) กำเนิดขึ้นจากการรวมตัวของตัวตนอื่น ๆ ที่เรียกว่า นคร (city) บัดนี้รู้จักกันในนาม สาธารณรัฐ (republic) หรือตัวตนทางการเมืองที่เป็นกลุ่มบุคคลภายใต้หน่วยทางการเมืองหนึ่ง ๆ (body politic) ในแง่ด้าน passive มักถูกเรียกว่ารัฐ (state) แต่เมื่อมันกระทำหน้าที่ที่โดยตัวเองมันคือองค์อธิปัตย์ (sovereign) และเมื่อมันถูกเปรียบเทียบกับรัฐอื่น ๆ มันกลายเป็นอำนาจ (power) ส่วนบรรดาผู้คนที่เกี่ยวข้องก็คือ ประชาชน ที่แต่ละคนเรียกตัวเองว่า พลเมือง ที่มีส่วนร่วมในอำนาจขององค์อธิปัตย์ (sovereign power) และกลายมาเป็นผู้ใต้ปกครอง (subjects) ของรัฐเมื่อเขายอมรับกฎหมายของรัฐ (Pandit Chanrochanakit, 2561)

แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง

การเคลื่อนตำแหน่งของความเป็นตัวตนทางการเมืองจากตัวต่อนองค์อธิปัตย์ที่เป็นกษัตริย์สู่ตัวตนทางการเมืองที่เป็นพลเมืองเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยสมัยใหม่ การมีพลเมืองที่เชื่อฟังเจตน์จำนงขององค์อธิปัตย์เป็นจุดหมายสำคัญของการเปลี่ยนจากรัฐสู่การเป็นชาติ และเปลี่ยนจากไพร่พลมาเป็นพลเมือง การปฏิวัติฝรั่งเศสที่ยิ่งทำให้ความเป็นพลเมืองกลายเรื่องสากล ความเป็นพลเมืองนี้เองที่ผูกกับการสร้างประชาธิปไตยและการเพิ่มบทบาทของรัฐชาติ (nation-state)

ส่วนสำคัญของการเป็นพลเมืองคือความเป็นสากลและการมีส่วนร่วมในชุมชนการเมืองที่พลเมืองสังกัด กล่าวคือ สิทธิของพลเมืองมาจากการเป็นสมาชิกชุมชนทางการเมืองหนึ่ง แต่สิทธิพลเมืองไม่ได้ข้ามพ้นรัฐชาติ การเป็นพลเมืองมีเงื่อนไขโดยต้องเป็นบุคคลที่เกิดในชุมชนทางการเมืองนั้น หรือจากการอพยพเข้าสู่ชุมชนการเมืองนั้นภายหลังในรูปแบบของชนกลุ่มน้อย ผู้อพยพ ผู้ลี้ภัยทางเศรษฐกิจการเมือง ต่างมีสิทธิ

แตกต่างกัน ถึงจะแปลงสัญชาติเป็นพลเมือง แต่ก็อาจมีสิทธิบางประการที่ไม่ทัดเทียมพลเมืองดั้งเดิม เช่น ผู้ที่ไม่ได้สัญชาติโดยการเกิดในชุมชนการเมืองนั้นไม่สามารถเป็นผู้นำของชุมชนการเมืองได้ หรือกระทั่งผู้หญิงที่กำเนิดในชุมชนการเมืองนั้นก็อาจได้รับสิทธิไม่ทัดเทียมกับผู้ชาย เป็นต้น สิทธิพลเมืองจึงไม่ใช่ประเด็นสากล โดยที่พลเมืองทุกรัฐจะได้รับสิทธิทันที หรือหากพิจารณาประเด็นเรื่องสิทธิทางการเมืองที่ได้รับการรับรอง แต่สิทธิในทางปฏิบัติก็อาจจะไม่เหมือนกัน

นอกจากนี้ยังพึงพิจารณาว่าสิทธิของพลเมืองที่ได้รับการประกาศรับรองในแต่ละรัฐ ก็อาจจะเป็นเพียงเครื่องประดับตกแต่งให้รัฐดูดี ทั้งยังทำให้รัฐมีความเข้มแข็งชอบธรรมมากขึ้น เพราะความเข้มแข็งของรัฐจึงมีรากฐานมาจากสิทธิพลเมืองโดยที่รัฐมีข้อผูกพัน เช่นเดียวกับพลเมืองที่ต้องมีข้อผูกพันกับรัฐ ซึ่งรัฐจะต้องกระทำในฐานะที่เป็นตัวแทนเจตน์จำนงของพลเมืองประกอบกัน

รูปแบบการเมืองภาคพลเมือง

รูปแบบการเมืองภาคพลเมือง (Civic Participation) สามารถจำแนกออกเป็นหลายรูปแบบตามลักษณะการมีส่วนร่วมของพลเมืองในกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งแต่ละรูปแบบมีจุดเด่นและบทบาทที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับระดับของการมีส่วนร่วมและเครื่องมือที่พลเมืองใช้ในการส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงในสังคมและรัฐบาล โดยสามารถแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบหลัก ได้แก่

1. การเมืองภาคพลเมืองในระดับเลือกตั้ง (Electoral Participation) นี่เป็นรูปแบบการเมืองภาคพลเมืองที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง เช่น การลงคะแนนเสียงในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ หรือการลงประชามติ รวมถึงการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ตัวอย่าง การออกเสียงเลือกตั้งทั่วไป การลงประชามติว่าด้วยประเด็นทางการเมืองสำคัญ ในงานเขียนของ Dahl ได้เน้นว่าการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งเป็นหนึ่งในลักษณะสำคัญของระบบประชาธิปไตย (Dahl, R. A., 1971)

2. การเมืองภาคพลเมืองในรูปแบบการรณรงค์และการประท้วง (Protest and Advocacy Participation) พลเมืองเข้าร่วมในการแสดงออกทางการเมืองผ่านการประท้วง การรณรงค์ หรือการชุมนุมสาธารณะเพื่อส่งเสริมเป้าหมายทางสังคม การเมือง หรือเศรษฐกิจ รูปแบบนี้เป็นการแสดงออกถึงความไม่พอใจหรือการเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหา ตัวอย่าง การเดินขบวนเพื่อสิทธิพลเมือง การรณรงค์เพื่อสิ่งแวดล้อม ซึ่ง Tilly ได้อธิบายว่าการรณรงค์และการประท้วงเป็นหนึ่งในวิธีที่สำคัญที่พลเมืองสามารถมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐ Tilly, C. (2006)

3. การเมืองภาคพลเมืองผ่านการมีส่วนร่วมในองค์กรไม่แสวงหากำไร (Participation in Civil Society Organizations) การเข้าร่วมองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) หรือองค์กรสังคมอื่น ๆ เป็นรูปแบบของการเมืองภาคพลเมืองที่พลเมืองมีบทบาทในกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับรัฐโดยตรง แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อผลักดัน

ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหรือการเมือง Putnam ได้กล่าวถึงการที่พลเมืองมีส่วนร่วมในองค์กรพัฒนาเอกชนว่าเป็นการสร้าง "ทุนทางสังคม" ที่สามารถเพิ่มความร่วมมือและความไว้วางใจระหว่างบุคคลในสังคม ตัวอย่าง การเป็นสมาชิกองค์กรสิ่งแวดล้อมหรือกลุ่มสิทธิมนุษยชน

4. การเมืองภาคพลเมืองในระดับท้องถิ่น (Local Civic Participation) การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับชุมชนท้องถิ่น โดยอาจเป็นการเข้าร่วมการประชุมท้องถิ่น การลงคะแนนเสียงในประเด็นเฉพาะในท้องถิ่น หรือการทำงานร่วมกับรัฐบาลท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น Barber ได้อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของพลเมืองในระดับท้องถิ่นช่วยเสริมสร้างประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและทำให้การเมืองมีความหมายมากขึ้นสำหรับบุคคลในสังคม ตัวอย่าง การเข้าร่วมการประชุมชุมชน การแสดงความคิดเห็นในโครงการพัฒนาท้องถิ่น

การเมืองภาคพลเมืองมีหลายรูปแบบที่ครอบคลุมตั้งแต่การมีส่วนร่วมในระดับเลือกตั้ง การประท้วง และการรณรงค์ การเข้าร่วมในองค์กรพัฒนาเอกชน จนถึงการทำงานในระดับท้องถิ่น แต่ละรูปแบบนี้ช่วยให้พลเมืองมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมืองและการดำเนินการของรัฐอย่างเป็นระบบ

การเมืองภาคพลเมืองในประเทศไทย

การเมืองภาคพลเมืองในประเทศไทยมีพัฒนาการและลักษณะเฉพาะที่สอดคล้องกับบริบททางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมไทย การเมืองภาคพลเมืองในไทยมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและผลักดันการพัฒนาประชาธิปไตย แม้ว่าจะมีข้อจำกัดในบางช่วงเวลาเนื่องจากการปกครองของรัฐบาลที่ไม่เป็นประชาธิปไตยหรือการรัฐประหารที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ลักษณะสำคัญของการเมืองภาคพลเมืองในประเทศไทยสามารถจำแนกได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งและการเมืองพรรคการเมือง การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งเป็นลักษณะเด่นของการเมืองภาคพลเมืองในไทย พลเมืองไทยมีการเข้าร่วมการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติเป็นจำนวนมาก แม้ว่าจะมีการรัฐประหารหลายครั้ง แต่เมื่อใดที่ประเทศกลับสู่สภาวะประชาธิปไตย การเลือกตั้งมักมีความสำคัญในการกำหนดทิศทางการเมือง McCargo ได้กล่าวถึงบทบาทของสื่อมวลชนในการสนับสนุนและสร้างความตระหนักในกระบวนการเลือกตั้งในประเทศไทย ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการมีส่วนร่วมของพลเมือง ตัวอย่าง การเลือกตั้งในปี 2019 หลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญปี 2560 แม้จะถูกจำกัดด้วยกฎหมายใหม่ที่ซับซ้อน แต่พลเมืองก็มีส่วนร่วมอย่างคึกคัก (McCargo, D. 2002)

2. การเมืองผ่านการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movements) การเมืองภาคพลเมืองในไทยมักแสดงออกผ่านการเคลื่อนไหวทางสังคมและการประท้วง การเคลื่อนไหวทางการเมืองที่โดดเด่นหลายครั้งเป็นผลมาจากการที่ประชาชนไม่พอใจต่อการใช้อำนาจของรัฐหรือความไม่โปร่งใสในการบริหารประเทศ

Montesano ได้กล่าวถึงพลังของชาวชนบทในการขับเคลื่อนการเมืองภาคพลเมืองโดยเฉพาะในการเคลื่อนไหวที่สำคัญ ตัวอย่าง การเคลื่อนไหวของกลุ่มคนเสื้อเหลืองและเสื้อแดงในช่วงปี 2549-2553 หรือการประท้วงเพื่อเรียกร้องการปฏิรูปการเมืองในปี 2020 ที่นำโดยกลุ่มเยาวชน (Montesano, M. J., Pavin, C., & Aekapol, C. 2012)

3. บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) องค์กรพัฒนาเอกชนในไทยมีบทบาทสำคัญในการเมืองภาคพลเมือง โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาชุมชน NGOs ในประเทศไทยมักทำงานร่วมกับประชาชนและชุมชนในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ รวมถึงการต่อสู้เพื่อสิทธิของชุมชนท้องถิ่น Connors ได้กล่าวถึงบทบาทของ NGOs ในการพัฒนาการเมืองไทย โดยเฉพาะในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 1997 ตัวอย่าง การทำงานของมูลนิธิสืบนาคะเสถียรในการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ และการต่อสู้ของกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในกรณีเขื่อนปากมูล

4. การเมืองในระดับท้องถิ่นและการจัดการชุมชน (Local Civic Participation) พลเมืองไทยมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองระดับท้องถิ่นมากขึ้น โดยเฉพาะหลังการปฏิรูปการกระจายอำนาจในช่วงปี 2540 ที่นำไปสู่การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และการจัดการชุมชนเองโดยตรง พลเมืองในชนบทและเมืองเริ่มมีบทบาทในการกำหนดนโยบายท้องถิ่น และการเข้าร่วมประชุมชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาท้องถิ่น เช่น ปัญหาที่ดินทำกิน การจัดการน้ำ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ตัวอย่าง: การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ชุมชน (Chambers, P. W., & Waitoolkiat, N. 2020)

การเมืองภาคพลเมืองในประเทศไทยมีลักษณะที่โดดเด่นในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การประท้วงและเคลื่อนไหวทางสังคม การทำงานผ่าน NGOs หรือการเมืองในระดับท้องถิ่น ลักษณะทั้งหมดนี้แสดงถึงการที่ประชาชนไทยมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการเมืองและสังคมของตนเอง แม้ว่าอาจมีข้อจำกัดจากโครงสร้างทางการเมืองบางช่วงเวลา

การเมืองภาคพลเมืองกับการพัฒนาสังคมประชาธิปไตย

การเมืองภาคพลเมือง (Civic Politics หรือ Civic Participation) มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมประชาธิปไตย เนื่องจากการเมืองภาคพลเมืองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง การเมืองภาคพลเมืองไม่เพียงแต่สร้างระบบที่ประชาชนมีอิทธิพลต่อการเมือง แต่ยังเสริมสร้างคุณค่าประชาธิปไตย เช่น ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความเท่าเทียม ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ทำให้สังคมประชาธิปไตยเติบโตอย่างยั่งยืน

1. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

การเมืองภาคพลเมืองเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองอย่างหลากหลาย เช่น การเลือกตั้ง การรณรงค์เพื่อสิทธิ การเข้าร่วมในการประชุมสาธารณะ หรือการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) สิ่งเหล่านี้ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณสมบัติในการกำหนดทิศทางของสังคมและประเทศ ส่งผลให้ประชาธิปไตยมีความหมายมากขึ้น ซึ่ง Verba เน้นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมทางการเมืองเป็นหัวใจสำคัญของประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง (Verba, S., Scholzman, K. L., & Brady, H. E. 1995)

2. สร้างความรับผิดชอบและความโปร่งใสของรัฐบาล

การที่พลเมืองเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและวิพากษ์การทำงานของรัฐบาล เช่น การทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตการณ์การเลือกตั้ง หรือการเรียกร้องให้มีการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ ช่วยเสริมสร้างความโปร่งใสและการรับผิดชอบต่อรัฐบาล การมีส่วนร่วมของภาคพลเมืองจึงเป็นเครื่องมือในการควบคุมการใช้อำนาจของผู้ปกครองและลดการทุจริต โดยที่ Dahl อธิบายว่าประชาธิปไตยที่เข้มแข็งต้องการความโปร่งใสและความรับผิดชอบ ซึ่งสามารถสร้างได้จากการมีส่วนร่วมของพลเมือง

3. การส่งเสริมการสร้างความรู้ความตระหนักรู้ทางการเมือง

การเมืองภาคพลเมืองช่วยเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองและปัญหาทางสังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมือง เช่น การเข้าร่วมอภิปรายสาธารณะหรือการรณรงค์เพื่อสิทธิต่าง ๆ ช่วยเสริมสร้างพลเมืองที่มีความตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง และพร้อมที่จะปกป้องสิทธิเหล่านั้น ซึ่ง Barber ชี้ให้เห็นว่าการเมืองที่เข้มแข็งมาจากการที่พลเมืองมีความตระหนักรู้และสามารถมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายในกระบวนการประชาธิปไตย (Barber, B. R. 1984)

4. การสร้างทุนทางสังคม (Social Capital)

การเมืองภาคพลเมืองช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างบุคคลในสังคม และสร้าง "ทุนทางสังคม" ซึ่งคือความสัมพันธ์และเครือข่ายที่ช่วยให้พลเมืองร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาสังคม การมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในกิจกรรมทางการเมืองทำให้ประชาธิปไตยมีความเข้มแข็งขึ้น และเพิ่มศักยภาพของพลเมืองในการทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม Putnam ได้อธิบายว่าทุนทางสังคมที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของพลเมืองเป็นส่วนสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืน (Putnam, R. D. 2000)

5. การผลักดันการปฏิรูปและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การเมืองภาคพลเมืองยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการผลักดันการปฏิรูปทางการเมืองและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิมนุษยชน การส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ และการเรียกร้องการปฏิรูปเศรษฐกิจ การที่ประชาชนสามารถเรียกร้องให้มีการปฏิรูปผ่านกลไกทางการเมืองและสังคม

อย่างสันติ เป็นตัวบ่งชี้ถึงการทำงานของระบบประชาธิปไตยที่เปิดกว้างและยืดหยุ่น Tilly อธิบายว่าการเมืองภาคพลเมืองเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ทำให้ประชาธิปไตยสามารถปรับตัวและเจริญเติบโตได้ในยุคสมัยใหม่ (Tilly, C. 2006)

การเมืองภาคพลเมืองมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นกลไกที่ทำให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองได้อย่างเต็มที่ การมีส่วนร่วมนี้ไม่เพียงช่วยสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบของรัฐบาล แต่ยังเสริมสร้างความตระหนักรู้ทางการเมืองและความร่วมมือระหว่างบุคคลในสังคม ทำให้ประชาธิปไตยในสังคมสามารถเจริญเติบโตได้อย่างยั่งยืน

สรุป

การเมืองภาคพลเมืองมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างและพัฒนาสังคมประชาธิปไตย โดยการเมืองภาคพลเมืองทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การเลือกตั้ง การเคลื่อนไหวทางสังคม การทำงานร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชน และการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล บทบาทเหล่านี้ช่วยส่งเสริมความโปร่งใส ความรับผิดชอบของรัฐบาล รวมถึงเพิ่มพูนความตระหนักรู้และความเข้าใจทางการเมืองในหมู่ประชาชน

การเมืองภาคพลเมืองยังสร้างทุนทางสังคม ซึ่งเป็นความร่วมมือและความไว้วางใจระหว่างประชาชน ทำให้สังคมประชาธิปไตยเข้มแข็งขึ้น นอกจากนี้ พลเมืองยังมีบทบาทในการผลักดันการปฏิรูปและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างสันติ สิ่งเหล่านี้ทำให้สังคมประชาธิปไตยเติบโตและปรับตัวต่อความท้าทายใหม่ ๆ อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้รับ

การเมืองภาคพลเมือง (Civic Politics) เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเมืองและกระบวนการตัดสินใจที่ส่งผลต่อสังคม แนวคิดนี้เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการสร้างและพัฒนาสังคมประชาธิปไตย เพราะการเมืองภาคพลเมืองเปิดโอกาสให้พลเมืองเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ตรวจสอบอำนาจ และปกป้องสิทธิของตนเอง องค์ความรู้หลักที่เชื่อมโยงระหว่างการเมืองภาคพลเมืองและการพัฒนาสังคมประชาธิปไตยสามารถแบ่งออกเป็นหัวข้อสำคัญดังนี้ 1. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 2. สร้างความรับผิดชอบและความโปร่งใสของรัฐบาล 3. การส่งเสริมการสร้างความรู้ทางการเมือง 4. การสร้างทุนทางสังคม 5. การผลักดันการปฏิรูปและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การเมืองภาคพลเมืองกับการพัฒนาสังคมประชาธิปไตย

ภาพที่ 1 การเมืองภาคพลเมืองกับการพัฒนาสังคมประชาธิปไตย

เอกสารอ้างอิง

- Barber, B. R. (1984). *Strong Democracy: Participatory Politics for a New Age*. University of California Press.
- Chambers, P. W., & Waitoolkiat, N. (2020). "The Resilience of Local Government in Thailand"
- Connors, M. K. (2005). *Democracy and National Identity in Thailand*. Routledge.
- Dahl, R. A. (1971). *Polyarchy: Participation and Opposition*. Yale University Press.
- Dahl, R. A. (1989). *Democracy and Its Critics*. Yale University Press.
- David Held. (1995). *Democracy and the Global Order*. Cambridge : Polity.
- Huntington, Samuel. *Political Order in Changing Societies*. New Haven and London : Yale University, 1968.
- Jean Jacques Rousseau. (1968). *The Social Contract*. Harmondsworth : Penguin.
- LiKhit Theerawakin. (2546). *Evolution of Thai politics and government*. Additional amendments. Bangkok : Thammasat University.
- McCargo, D. (2002). *Politics and the Press in Thailand: Media Machinations*. Routledge
- Montesano, M. J., Pavin, C., & Aekapol, C. (2012). "Thailand's Political Peasants: Power in the Modern Rural Economy". University of Wisconsin Press.

- Pandit Chanrochanakit. (2561). In “Relation between state and social”. *Course teaching documents Comparative Politics*. Nonthaburi : Office of the University Press – STOU.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. Simon & Schuster.
- Tilly, C. (2006). *Regimes and Repertoires*. University of Chicago Press.
- Verba, S., Schlozman, K. L., & Brady, H. E. (1995). *Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics*. Harvard University Press.